

**PISMO OZ NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” W POLITECHNICE WARSZAWSKIEJ****Nr 15/2015/106-e****WYDANIE SPECJALNE*****POCZDAM '45. Ostatnie rozdanie.***

Traktat wersalski podpisano 28.06.1919 r, a umowy poczdamskie 02.08.1945 r. Były to najważniejsze wydarzenia w stosunkach międzynarodowych sięgające głęboko we wszystkie sfery międzynarodowej polityki. Wpłynęły bezpośrednio na stworzenie nowych struktur politycznych i podział na obozy, a w konsekwencji na bloki polityczne o zróżnicowanych rozwiązaniach społecznych, gospodarczych i kulturowych.

Istotą systemu wersalskiego było:

- zaprowadzenie takiego układu całokształtu stosunków międzynarodowych, których zasadniczą cechą była preponderancja zwycięskich mocarstw: Wielka Brytania, Francja, USA,
- stworzenie układu sił, który był przyczyną dążeń rewizjonistycznych państw.

Charakterystyczną cechą ładu wersalskiego były głębokie sprzeczności wynikające z toczącej się od samego początku walki o hegemonię na kontynencie europejskim i na świecie – nowy porządek nie satysfakcjonował nikogo. Niekorzystna dla ładu wersalskiego była rywalizacja Francji z Wielką Brytanią.

W tworzeniu ładu wersalskiego wzięło udział 27 delegacji z państw zwycięskiej koalicji (ale bez Rosji radzieckiej uznanej, po wycofaniu się z wojny i zawarciu tajnych układów z Niemcami, za wroga. Nie bez znaczenia było też głoszenie przez bolszewików idei rewolucji światowej, stanowiące zagrożenie dla stabilizacji stosunków w okresie międzywojennym). Decydujący głos należał do Rady Najwyższej, składającej się z szefów rządów Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoch i Japonii. W istocie konferencją kierowała Rada Trzech: prezydent Stanów Zjednoczonych, Thomas Wilson, premier Francji Georges Clemenceau oraz premier Wielkiej Brytanii David George. Przedstawiciel Japonii wycofał się z obrad, natomiast udział Premiera Włoch Vittorio Orlando, był niewielki. Włochy czuły się oszukane w kwestii nie zrealizowanych obietnic terytorialnych.

Myślą przewodnią ładu wersalskiego było 14 punktów programu stworzonego przez prezydenta Wilsona. Efektem obrad konferencji było podpisanie traktatów pokojowych. Decydujące znaczenie miał traktat z Niemcami, podpisany 28. września 1919 r. w Wersalu. Na jego mocy Państwo niemieckie utraciło na rzecz Francji Alzację i Lotaryngię, a na rzecz Belgii okręg Eupen i Malmedy. Zdecydowano o oddaniu Zagłębia Saary na 15 lat pod powiernictwo Ligi Narodów (ostatecznie o przynależności państwowej tych terenów miał zdecydować plebiscyt). Leżąca na granicy z Francją Nadrenia miała zostać zdemilitaryzowana, a kolonie niemieckie podzielone między Anglię i Francję. Tereny Wielkopolski i Pomorza Gdańskiego wracały do Polski, przy czym Gdańsk ustanowiono Wolnym Miastem pod zarządem Ligi Narodów (włączono go w polski system celny, a Polska mogła reprezentować interesy Gdańska za granicą). O przynależności państwowej Warmii, Mazur i Górnego Śląska miał rozstrzygnąć plebiscyt. Istotnym postanowieniem traktatu było zniesienie powszechnego obowiązku służby wojskowej w Niemczech i ograniczenie armii niemieckiej do 100. tys. żołnierzy, rozwiązanie Sztabu Generalnego, redukcja floty, wprowadzenie zakazu posiadania okrętów podwodnych, lotnictwa wojskowego i czołgów.

Niemcy zostały obciążone winą za wywołanie wojny oraz zobowiązane do zapłacenia odszkodowań wojennych. Spłatę jej rozłożono na 42. roczne raty. Aby zapewnić wykonanie postanowień traktatu, przewidziano okupację lewobrzeżnej Nadrenii przez 15 lat.

Integralną część traktatu wersalskiego był pakt Ligi Narodów, powszechnej organizacji międzynarodowej, której celem miało być zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa na świecie.

Inicjatorem Ligi Narodów był Thomas Wilson – prezydent Stanów Zjednoczonych. USA nie przystąpiło jednak do tej organizacji. Senat USA 19.03.1920 r. odmówił ratyfikowania traktatu pokojowego z Niemcami i amerykańsko-francuskiego traktatu gwarancyjnego, a 25.08.1921 r. USA podpisały w Berlinie odrębny pokój z Niemcami. Kolejną słabością tego ładu było zostawienie ZSRR poza układem. Czego konsekwencją był radziecko-niemiecki układ w Rapallo – 1922 r., który zachwiał ład wersalski. W skład Ligi weszły państwa uczestniczące w wojnie z Niemcami oraz Polska i Czechosłowacja. Po pewnym czasie zaproszono kraje neutralne, a po kilku latach istnienia również III Rzeszę (1926 r.), a także ZSRR (1934 r.). Łącznie członkami były 32 państwa - sygnatariusze traktatu wersalskiego oraz 13 państw neutralnych. Do głównych organów organizacji należały: Zgromadzenie Ogólne, Rada i Sekretariat.

Wśród najważniejszych celów Ligi Narodów było: ograniczenie zbrojeń do minimum określonego względem bezpieczeństwa państwa, zagwarantowanie członkom Ligi poszanowania ich integralności terytorialnej, przedsięwzięcie wszelkich środków zdolnych skutecznie zabezpieczyć pokój między narodami oraz rozstrzyganie sporów, jakie mogą zaistnieć między państwami członkowskimi.

Liga nie potrafiła skutecznie przeciwdziałać konfliktom i zapobiec wybuchowi nowej wojny. Podstawową słabością był brak strony wykonawczej systemu bezpieczeństwa zbiorowego. Reakcją na agresję mogło być, co najwyżej potępienie napastnika, zerwanie stosunków dyplomatycznych czy zastosowanie sankcji gospodarczych, co okazywało się mało skuteczne.

Polska, Rumunia, Jugosławia, Czechosłowacja i Grecja podpisały także „*mały traktat wersalski*” – o ochronie praw mniejszości narodowych. Umożliwiał on mniejszościom zwracanie się do Ligi Narodów, w sytuacji naruszenia zapewnionych w traktacie postanowień. Obok traktatu wersalskiego były traktaty zawarte odrębnie z pozostałymi państwami, występującymi w czasie wojny jako sojusznicy Niemiec. Było to niejako dopełnienie ładu wersalskiego. Traktaty z innymi państwami miały formalnie określić jedynie warunki pokoju między zwycięzcami, a pokonanymi.

Podjęcie sprzymierzonych w stosunku do Niemiec w Poczdamie było bardziej rygorystyczne niż w Wersalu. Ład kształtował się ewolucyjnie. Wielka Trójka – Winston Churchill, Józef Stalin oraz Franklin Delano Roosevelt uzgadniali wcześniej swoje rozwiązania na Konferencjach: w Teheranie od 28.11. do 2. 12. 1943 r. i w Jałcie w dniach od 4.02. do 11.02. 1945 r. Uczestnicy konferencji jałtańskiej ustalili, że 25.04.1945 r. w San Francisco odbędzie się pierwsze posiedzenie założycielskie Organizacji Narodów Zjednoczonych (miały wziąć w nim udział państwa, które 1.01.1942 r. podpisały Deklarację Narodów Zjednoczonych).

Rozwiązaniem kwestii dotyczących pokonanych Niemiec oraz uzgodnienie kroków zabezpieczających pokój światowy zajęła się konferencja Wielkiej Trójki obradująca w Poczdamie. Pojawiły się zmiany w obsadzie osobowej konferencji, Uczestniczył w niej nowy prezydent USA Harry Truman (w miejsce zmarłego Roosevelta), Clement Atlee (zastąpił Churchilla) oraz Stalin. Na przebiegu obrad zaciążyła udana eksplozja bomby atomowej przeprowadzona przez USA w przeddzień rozpoczęcia konferencji.

Zadecydowano, że zbrodniarze hitlerowscy będą ścigani i osądzeni, a ich odpowiedzialność za zbrodnie nie będzie mogła ulec przedawnieniu, czego następstwem były liczne procesy (największy z nich rozpoczął się w Norymberdze w listopadzie 1945 r.). Ukształtowany po wojnie układ sił politycznych określono mianem ładu jałtańsko- poczdamskiego.

To co łączy pozytywnie traktaty było ustrzeżenie się przed nową wojną ze strony Niemiec i ich sojuszników. Negatywną stroną, która łączy te traktaty to jest fakt, że autorzy, zanim porozumienia weszły w życie, zaczęli ich demontaż. Za losy ładu wersalskiego odpowiedzialnymi ostatecznie były Francja i Wielka Brytania, natomiast za ład poczdamski USA, ZSRR i Wielka Brytania. Obydwa porozumienia okroiły terytorialnie i ludnościowo winnych wywołania wojen, w tym szczególnie Niemcy. Układ wersalski pozbawił ich 72 153 km² terytorium w Europie i całkowicie kolonii, natomiast układ poczdamski 114 300 km² terytorium europejskiego. W wyniku tych zmian w ramach ładu wersalskiego odzyskały niepodległość: Polska, Czechosłowacja, Węgry, Jugosławia, Finlandia, Litwa, Łotwa i Estonia.

Natomiast po porozumieniach poczdamskich Litwa, Łotwa i Estonia utraciły całkowicie niepodległość, a pozostałe kraje zostały włączone do radzieckiej strefy wpływów jako jej satelity, a Finlandia okrojona terytorialnie pozostała państwem neutralnym. W ładzie wersalskim Niemcy uniknęły okupacji; natomiast po Poczdamie całe terytorium było poddane okupacji.

Poczdam był kolejnym przejawem aktów nielojalności USA i Wielkiej Brytanii wobec narodów za żelazną kurtyną. To był wstęp do zimnej wojny pomiędzy dwoma blokami ideologicznymi. Nastąpiło głębokie przesunięcie sił w układzie europejskim i światowym. Nastąpiła zmiana na pozycji głównego mocarstwa Europy – ZSRR.

Została spacyfikowana Europa Środkowa i Południowa. Byłe europejskie mocarstwa systematycznie traciły kolonie oraz strefy wpływów. Zarówno po zawarciu traktatów w Wersalu jak i Poczdamie trwały procesy dyplomatycznych i politycznych negocjacji w wyniku, których ustalenia określone w traktatach ulegały ciągłym i systematycznym zmianom. Ład jest czymś trwałym, przewidywalnym, wiadomym. Dlatego coś, co ulega ciągłym trudnym do przewidzenia zmianom, a w konsekwencji wywołuje wojnę (w przypadku Wersalu, była to wojna otwarta, a w przypadku Poczdamu tzw. „zimna wojna”) trudno określać ładem.



Obrady plenarne w Poczdamie

Postanowienia Konferencji Poczdamskiej dały początek podziałowi Europy na dwa rywalizujące ze sobą bloki.

Konferencja (17. lipca 1945 – 2. sierpnia 1945 r. w Poczdamie w pałacu Cecilienhof) – ostatnie spotkanie przywódców koalicji antyhitlerowskiej – Wielkiej Trójki. W spotkaniu wzięli udział: premier Wielkiej Brytanii Winston Churchill, którego po przegranych wyborach zastąpił Clement Attlee, prezydent USA Harry Truman, który zastąpił zmarłego w kwietniu Franklina Roosevelta. Trzecim uczestnikiem był przywódca Związku Radzieckiego Józef Stalin.

Celem spotkania było uregulowanie problemów wynikających z kapitulacji III Rzeszy i zakończenia II Wojny Światowej. Na konferencji zdecydowano o całkowitym rozbrojeniu, zdenazyfikowaniu, zdemilitaryzowaniu oraz zdecentralizowaniu gospodarczym i administracyjnym Niemiec, a także o ukaraniu zbrodniarzy wojennych.

To była konferencja Wielkiej Trójki, w innym składzie. Umarł Franklin Roosevelt. Jego następca Harry Truman był słabo zorientowany w arkanach polityki międzynarodowej. W Poczdamie nie mógł być równorzędnym partnerem dla Stalina.



Otwarcie. Churchill, Truman i Stalin w Poczdamie. Lipiec 1945 r.



Winston Churchill

Winston Churchill (30. listopada 1874 r. – 24. stycznia 1965 r.) – polityk, mówca, strateg, pisarz i historyk, dwukrotny premier Zjednoczonego Królestwa, laureat literackiej Nagrody Nobla, honorowy obywatel Stanów Zjednoczonych

Po ukończeniu Harrow School próbował dostać się do Royal Military Academy, co udało mu się dopiero za trzecim podejściem. Szkołę ukończył w 1895 r. i został podporucznikiem.

W 1895 r. po krótkim pobycie w Indiach podjął starania o urlop w służbie wojskowej, aby na Kubie obserwować działania wojsk hiszpańskich przeciwko kubańskiej partyzantce. Walki te zamieniły się w rewolucję. Władze brytyjskie zgodziły się na wyjazd. Jednak nie bezinteresownie. Przed wyjazdem zaproszono go na poufną konferencję z przedstawicielami wywiadu, którzy zaopatrzyli w mapy Kuby i tajne instrukcje. Zlecono gromadzenie na miejscu określonych danych statystycznych i wiadomości dotyczących między innymi efektywności nowych pocisków karabinowych stosowanych przez wojska hiszpańskie. Churchill rozpoczął pracę na polu dziennikarskim. W czasie pobytu na Kubie mniej interesowała go strona polityczna rewolucji kubańskiej. Relacje wysyłał do *Daily Graphic*.

W 1897 r. pojechał na Bałkany, by relacjonować wojnę grecko-turecką, która jednak zakończyła się przed jego przybyciem. Po krótkim pobycie w Anglii pojechał powtórnie do Indii, gdzie wraz ze swoim regimenterem tłumił powstanie Pasztunów. Relacje z tych walk wysyłał do *The Pioneer* i do *Daily Telegraph*. Po powrocie do Anglii wydał pierwszą książkę – *The Story of The Malakand Field Force*.

W 1899 r. opuścił armię i zdecydował się spróbować sił w polityce. Z ramienia konserwatystów wystartował w wyborach uzupełniających w okręgu Oldham. Zajął tam trzecie miejsce i nie dostał się do Parlamentu.

12. października 1899 r. wybuchła w południowej Afryce wojna między Brytyjczykami a Afrykanerami, wojna burska. Churchill wybrał się do Afryki jako korespondent wojenny. Podczas podróży pociąg wpadł w zasadzkę. Churchill pomógł odblokować tory. Został przy tym ranny.

Wkrótce dostał się do burskiej niewoli i został osadzony w obozie jenieckim w Pretorii. Uciekł z obozu i wspólnie z angielskim zarządcą kopalnianym, przeszedł 480 km i trafił do Lourenço Marques w portugalskim Mozambiku. Ucieczka uczyniła go bohaterem wojennym. Po powrocie do kraju szybko przyłączył się do armii generała Bullera i towarzyszył jej w walkach o Ladysmith i w zdobywaniu Pretorii. Napisał dwie książki o tej wojnie – *London to Ladysmith via Pretoria* i *Ian Hamilton's March*.

Po powrocie z południowej Afryki ponownie spróbował swych sił w polityce. Dwie opublikowane książki o wojnie burskiej miały służyć promocji autora. Zamiar się powiódł i wygrał wybory powszechne w okręgu Oldham.

Rozczarowanie konserwatystami spowodowało, że w 1904 r. zmienił partię polityczną, zostając deputowanym liberałów. Tam kontynuował kampanię na rzecz wolnego handlu. Po wygranej liberałów w wyborach został podsekretarzem stanu w ministerstwie ds. kolonii. Na tym stanowisku zajmował się przygotowaniem konstytucji dla podbitych krajów burskich – Transwalu i Oranii – oraz sprawą chińskich niewolników pracujących w południowoafrykańskich kopalniach. Zyskał też sobie sławę świetnego mówcy i był uznawany za najbardziej prominentnego polityka niewchodzącego w skład gabinetu. Kiedy więc w 1908 r. nowy premier Herbert Asquith mianował go Przewodniczącym Zarządu Handlu nie przyjęto tego ze zdziwieniem. Zgodnie z ówczesnymi zwyczajami każdy nowo powołany minister musiał zrezygnować ze swojego miejsca w okręgu wyborczym i zostać ponownie wybrany w innym okręgu. Churchill utracił więc swoje miejsce w okręgu Manchester North West. Został później wybrany z okręgu Dundee. Jako minister wprowadził radykalne reformy socjalne. Został mianowany ministrem spraw wewnętrznych. Na tym stanowisku został bohaterem skandalu.

Jako minister spraw wewnętrznych, który był zdecydowanym przeciwnikiem praw wyborczych kobiet, nakazał policji używanie brutalnych metod wobec sufrażystek.

W 1911 r., został Pierwszym Lordem Admiralicji. Urząd ten sprawował przez kolejne 4 lata. Zreformował Royal Navy, wyposażając ją w najnowocześniejszy sprzęt, m.in. lotnictwo morskie oraz zastępując węgiel ropą naftową jako paliwem okrętowym.

W sierpniu 1914 r., po ataku wojsk niemieckich na neutralną Belgię, w Wielkiej Brytanii rozgorzała dyskusja czy przystępować do toczącej się wojny. Churchill, jako Pierwszy Lord Admiralicji postawił Royal Navy w stan gotowości bojowej, co zadecydowało o przystąpieniu Wielkiej Brytanii do I Wojny Światowej, 4. sierpnia 1914 r. W listopadzie zaproponował atak na półwysep Gallipoli, którego zdobycie otwierało dla aliantów cieśniny Bosfor i Dardanele, umożliwiało zaopatrywanie Rosji przez Morze Czarne, mogło wyeliminować Turcję z wojny jako sojusznika państw centralnych i skłonić Grecję i Bułgarię do opowiedzenia się po stronie Ententy. W styczniu 1915 r. plan został zaaprobowany przez brytyjski rząd.

Inwazja na półwysep Gallipoli okazała się katastrofą. Dowództwo brytyjskie popełniało błąd za błędem, a Turcy stawili silniejszy opór niż spodziewał się Churchill. Churchill i Pierwszy Lord Morski lord Fisher podali się do dymisji, wzajemnie oskarżając się o niepowodzenia. Churchill przez pewien czas sprawował jeszcze urząd Kanclerza Księstwa Lancaster, ale wkrótce podał się do dymisji i opuścił rząd. Zaciągnął się ponownie do armii i przez kilka miesięcy dowodził batalionem na froncie zachodnim.

W grudniu 1916 r., nowy premier Lloyd George nie odważył się początkowo przyjąć Churchilla do gabinetu. Jednak, w lipcu 1917 r. został ministrem uzbrojenia, zaś po dwóch latach był już ministrem wojny. Na tym stanowisku podjął decyzję o interwencji Brytyjczyków w rosyjskiej wojnie domowej. Churchill był zadeklarowanym antybolszewikiem i twierdził, że bolszewizm należy zdusić w zarodku. Interwencja nie zyskała jednak poparcia polityków i społeczeństwa, którzy po zakończeniu wielkiej i krwawej wojny nie mieli ochoty brać udziału w konflikcie. W 1920 r. oddziały brytyjskie zostały ewakuowane z Rosji.

W 1921 r., został mianowany ministrem kolonii. Na tym stanowisku był jednym z sygnatariuszy traktatu angielsko-irlandzkiego, powołującego Wolne Państwo Irlandzkie.

W 1924 r. premier Stanley Baldwin mianował go Kanclerzem Skarbu. Głównym zadaniem ministra było przywrócenie pełnej wymienialności funta na złoto. Udało mu się to w 1925 r., ale zaowocowało to deflacją, bezrobociem i wielkimi strajkami górników w 1926 r. Podczas strajków domagał się użycia broni przeciwko protestującym. Na łamach rządowego magazynu *British Gazette* stwierdził, że „jeśli państwo nie złamie strajku generalnego, to strajk generalny złamie państwo”.

W ciągu dwóch lat został odsunięty od ścisłego kierownictwa partii w związku z jego protestami przeciwko ograniczeniom w handlu i próbom przyznania Indiom szerszej autonomii.

Przez większość lat trzydziestych Churchill nie udzielał się w życiu politycznym, spędzając czas na pisaniu książek. Był pierwszym z brytyjskich polityków, którzy sprzeciwiali się polityce ustępstw wobec kanclerza III Rzeszy, którą prowadził rząd Neville'a Chamberlaina. Po powrocie premiera z Monachium z tekstem porozumienia, które miało „zapewnić pokój naszym czasom”, Churchill stwierdził: „*Nasz rząd miał do wyboru hańbę i wojnę. Wybrał hańbę, a wojnę będzie miał i tak*”. Taka energiczna działalność zjednała Churchillowi wielu zwolenników w szeregach Partii Konserwatywnej i pozwoliła mu odbudować pozycję.

Po wybuchu II Wojny Światowej premier Chamberlain zaproponował Churchillowi stanowisko ministra bez teki. Ostatecznie jednak Churchill wszedł w skład gabinetu jako Pierwszy Lord Admiralicji. W Royal Navy przyjęto to stwierdzeniem „*Winston wrócił!*”. Wobec braku jakichkolwiek działań wojennych na froncie zachodnim, jedynymi działaniami wojennymi aliantów zachodnich były właśnie operacje morskie, w których Royal Navy odnosiła drobne sukcesy, ale i dotkliwe porażki. Na polecenie Churchilla przystąpiono do montowania na okrętach marynarki stacji radiolokacyjnych, rozpoczęto tworzenie konwojów i uzbrajanie statków handlowych. Był również autorem planu prewencyjnego zajęcia norweskiego portu Narwik, który dawałby aliantom kontrolę nad przewozem rudy żelaza ze Szwecji. Pozostali członkowie gabinetu zablokowali jednak ten pomysł.

Po ataku Niemiec na Belgię, Holandię, Luksemburg i Francję i niepowodzeniach w Norwegii rząd Chamberlaina stracił zaufanie społeczeństwa. Chamberlain podał swój gabinet do dymisji. Funkcję premiera zamierzano powierzyć lordowi Halifaxowi, ale ten odmówił, uważając że nie będzie mógł efektywnie rządzić zasiadając w Izbie Lordów. Po naradzie z kierownictwem partii zasiadających w Izbie Gmin, Chamberlain zdecydował się wskazać na swojego następcę Winstona Churchilla. Jeszcze tego samego dnia król Jerzy VI powierzył mu misję tworzenia rządu.

Churchill był zdeterminowany prowadzić wojnę z Niemcami do samego końca. W tym celu usunął z gabinetu zwolenników pokoju z Niemcami. Najbardziej wpływowy z nich, lord Halifax, został wysłany jako ambasador do Waszyngtonu. W pierwszym przemówieniu do Brytyjczyków Churchill oznajmił, że „*nie ma nic do zaoferowania, tylko krew, trud, łzy i pot*”.

Po kapitulacji Francji odrzucił pokojowe propozycje Hitlera. W przededniu bitwy o Anglię zapowiedział: „*Obronimy naszą Wyspę bez względu na cenę, będziemy walczyć na plażach, będziemy walczyć na ładowiskach, będziemy walczyć na polach i na ulicach, będziemy walczyć na wzgórzach, nigdy się nie poddamy*”.

Odparcie powietrznej ofensywy Luftwaffe przysporzyło Churchillowi licznych zwolenników. Premier o uczestnikach bitwy o Anglię powiedział, że „*nigdy w historii wojen tak wielu nie zawdzięczało tak wiele tak niewielu*”. Dzięki dobrym stosunkom z prezydentem USA Rooseveltem udało się uzyskać pomoc gospodarczą Stanów Zjednoczonych na zasadach ustawy o pożyczce i dzierżawie. 14. sierpnia 1941 r. obaj politycy podpisali na pokładzie pancernika HMS „*Prince of Wales*” Kartę Atlantyczką, która była pierwszym krokiem na drodze do utworzenia Organizacji Narodów Zjednoczonych. Churchill wspierał również ruch oporu w okupowanej Europie. Na jego polecenie utworzono Zarząd Operacji Specjalnych.

Wykorzystywał swój talent mówcy, aby zachęcić Brytyjczyków do dalszych poświęceń. Wiele z wypowiedzianych przez niego zdań przeszło do historii.

Podczas II Wojny przeżył dwa ataki serca. Pierwszy w grudniu 1941 r., drugi w grudniu 1943 r. Jego nazwisko naziści niemieccy umieścili na liście wrogów III Rzeszy w tzw. Czarnej Księdze.

Sytuacja polityczna i wojskowa Wielkiej Brytanii uległa radykalnej zmianie w 1941 r. Do tej pory walczyła ona z hitlerowskimi Niemcami praktycznie sama, dysponując jedynie dość ograniczonym wsparciem w postaci armii wystawianych przez brytyjskie dominia oraz rządy okupowanych przez hitlerowców państw, które rezydowały w Londynie. W 1941 r. do wojny przeciwko Niemcom włączyły się Związek Radziecki, ich dotychczasowy sojusznik oraz Stany Zjednoczone, po ataku na Pearl Harbor. Owe trzy najpotężniejsze państwa, tzw. Wielka Trójka, zdobyły decydujący wpływ na ustalanie działań wojennych i powojennego porządku na świecie. Robiły to bez udziału mniejszych państw koalicji antyhitlerowskiej, a czasami wbrew ich woli.

Z trójki przywódców: Churchill, Roosevelt i Stalin, to właśnie premier Wielkiej Brytanii miał najsłabszą pozycję. Stalinowi nie ufał, ale sojusz z nim traktował jako zło konieczne do wygrania wojny, Roosevelt z kolei całkowicie ufał Stalinowi, zadowolony, że główny ciężar wojny w Europie ponosi Związek Radziecki. Jego główną obawą była możliwość zawarcia odrębnego pokoju niemiecko-radzieckiego, co Stalin umiejętnie wykorzystywał.

Roosevelt zwykle popierał pomysły Stalina, na co Churchill musiał się zgodzić, gdyż Wielka Brytania była uzależniona od gospodarczej i militarnej pomocy USA. Churchill zdawał sobie z tego sprawę i już od początku swojej działalności jako premiera, zabiegał o amerykańskie subsydia. Jeszcze w 1940 r. udało mu się wytargować dostawy amerykańskiego uzbrojenia do Wielkiej Brytanii, a w 1941 r. wynegocjował pomoc finansową w wysokości 1,082 mld dolarów.

Na pierwszym spotkaniu Wielkiej Trójki w Teheranie (28. listopada – 1. grudnia 1943 r.) Roosevelt poparł Stalina i Churchill musiał zgodzić się na operację inwazyjną we Francji. Bałkańskie plany Churchilla zostały zrealizowane w szczątkowej formie poprzez desant brytyjski w Grecji i portach Albanii.

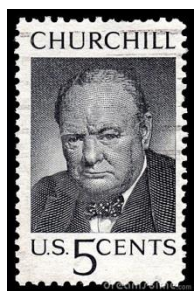
Wielka Trójka zbierała się jeszcze dwukrotnie – w dniach 4.–11. lutego 1945 r. w Jaltie (gdzie ustalono podział stref wpływów w Niemczech i Europie), oraz w dniach 17. lipca – 2. sierpnia 1945 r. w Poczdamie, gdzie powtórzono ustalenia z Jalty. Konferencję poczdamską Churchill opuścił 26. lipca, by poznać wyniki odbywających się w Anglii wyborów parlamentarnych. Do Poczdamu już nie wrócił.



Pożegnanie Churchilla

Pomimo niezaprzeczalnych zasług Churchilla, jako premiera podczas II Wojny Światowej, pierwsze powojenne wybory przyniosły ciężką klęskę konserwatystów i zwycięstwo Partii Pracy. Część historyków komentując wynik wyborów stwierdziła, że najprawdopodobniej Brytyjczycy uznali, że człowiek który nadawał się na czas wojenny, nie nada się na czas pokoju. Inni dopatrywali się tu nie tylko stosunku do Churchilla, ile rozczarowania społeczeństwa konserwatywnymi rządami Baldwina i Chamberlaina z lat trzydziestych. Następne 6 lat Churchill spędził jako lider partii opozycyjnej.

Winston Churchill był jednym z pierwszych polityków, który poparł ideę zjednoczenia Europy. To on był pomysłodawcą utworzenia „*Stanów Zjednoczonych Europy*”. Wspierał również sojusz z Francją. To dzięki niemu uzyskała ona stałe miejsce w Radzie Bezpieczeństwa ONZ, gdyż Churchill chciał zminimalizować wpływy ZSRR. Churchill jest również popularyzatorem terminu „*żelazna kurtyna*”, określającego linię podziału Europy na blok wschodni i zachodni. Termin ten został użyty przez niego po raz pierwszy w treści telegramu, który wysłał rankiem 12. maja 1945 r. do nowego prezydenta Stanów Zjednoczonych Trumana. Następnie sformułowania tego, były już wtedy brytyjski premier, użył w trakcie przemówienia w Fulton (Missouri) 5 marca 1946 r.



W kwietniu 1955 r. z powodu pogarszającego się stanu zdrowia zrezygnował z funkcji premiera i lidera Partii Konserwatywnej oraz wycofał się z czynnego życia politycznego. Oba stanowiska przejął dotychczasowy minister spraw zagranicznych, Anthony Eden.

Winston Churchill zmarł 24. stycznia 1965 r. w wieku 90. lat. Przyczyną śmierci był udar mózgu. Z polecenia królowej, trumnę z ciałem byłego premiera wystawiono na widok publiczny w Westminster Hall. 30. stycznia, rozpoczęły się uroczystości pogrzebowe, celebrowane w katedrze Świętego Pawła. Pogrzeb Churchilla miał charakter publiczny. Był to pierwszy publiczny pogrzeb osoby spoza rodziny królewskiej od 1914 r.



Harry S. Truman (8. maja 1884 r. – 26. grudnia 1972 r.) – polityk. W

latach 1945–1953 był prezydentem Stanów Zjednoczonych z ramienia Partii Demokratycznej, a wcześniej przez 3 miesiące pełnił funkcję wiceprezydenta. Prezydentura Trumana owocowała w liczne historyczne wydarzenia: zakończenie II Wojny Światowej, początek zimnej wojny, utworzenie ONZ, a także część wojny koreańskiej. Jest jedynym w historii prezydentem Stanów Zjednoczonych, który wydał rozkaz użycia broni jądowej (atak atomowy na Hiroszimę i Nagasaki). W 1922 r. został wybrany sędzią w sądzie hrabstwa Jackson w stanie Missouri.

W 1934 r. został kandydatem Partii Demokratycznej na fotel senatora. Pokonał swoich rywali w prawyborach partyjnych, a następnie wygrał wybory na senatora. W wypowiedziach atakował zachłanność korporacji i ostrzegał przed spekulantami z Wall Street. Nie był wtedy poważnie traktowany przez administrację prezydenta Roosevelta. Ponownie wygrał wybory do Senatu w 1940 r.

Po przystąpieniu Stanów Zjednoczonych do II Wojny Światowej, Truman stanął na czele komisji senackiej, celem wyjaśnienia sprawy defraudacji i złego zarządzania finansami przez wojsko. Początkowo prezydent Franklin Roosevelt nie popierał działań komisji, obawiając się, że morale amerykańskich żołnierzy zostanie podkopane. Truman napisał wtedy list do prezydenta, w którym zapewniał, że komisja w 100% popiera działania administracji. Komisja okazała się sukcesem, bo w wyniku cięć zaoszczędzono 15 mld dolarów.

W 1944 r. został mianowany jako kandydat na wiceprezydenta w wyborach prezydenckich w 1944 r. Tandem Roosevelt – Truman pokonał Thomasa Deweya i Johna Brickera stosunkiem głosów elektorskich 432-99. Został zaprzysiężony 20. stycznia 1945 r. Roosevelt nie informował go o kluczowych decyzjach państwowych.

12. kwietnia 1945 r. Roosevelt zmarł, a Harry Truman został zaprzysiężony na prezydenta. Miał pojęcie o sprawach międzynarodowych i krajowych, jednak nie był na bieżąco informowany o wielu decyzjach zmierzających do zakończenia wojny. Po tym jak objął urząd, poprosił członków administracji Roosevelta, aby pozostali na swych stanowiskach i oświadczył, że jest gotów wysłuchać ich rad. Jedną z jego pierwszych decyzji było zezwolenie na użycie bomby atomowej, co nastąpiło 6. i 9. sierpnia 1945 r.

Był zwolennikiem powstania ONZ. Pierwszym reprezentantem USA w ONZ mianował Eleanor Roosevelt, wdowę po swym poprzedniku. Popierał również utworzenie NATO.



Przypisuje mu się autorstwo doktryny, która popierała państwa przeciwstawiające się dominacji lub wejściu w strefę wpływów ZSRR. Stało się to formalną przyczyną zimnej wojny. Najbardziej ostre jej przejawy to regionalne konflikty zbrojne w Grecji w latach 1947–1949 oraz wojna w Korei w latach 1950–1953.



Clement Attlee (3. stycznia 1883 r. – 8. października 1967 r.) – polityk, był premierem Wielkiej Brytanii w latach 1945-1951.

Od 1922 r. był deputowanym Partii Pracy, a od 1935 aż do 1955 r., kiedy przeszedł na polityczną emeryturę, jej przywódcą. W latach 1940-1945 był członkiem gabinetu wojennego Winstona Churchilla. Reprezentował Wielką Brytanię na Konferencji Wielkiej Trójki w Poczdamie w 1945 r.

Za jego rządów rozpoczęła się nacjonalizacja niektórych gałęzi przemysłu oraz Banku Anglii i wprowadzono powszechną opiekę medyczną. Uważa się go za jednego z współtwórców NATO.

Wykształcenie odebrał w Northaw School w Haileybury oraz w University College na Uniwersytecie Oksfordzkim, gdzie w 1904 r. ukończył historię nowożytną. Następnie studiował prawo i w 1906 r. rozpoczął praktykę w korporacji. W latach 1907-1910 pracował jako manager w Haileybury House. W 1908 r. wstąpił do Niezależnej Partii Pracy. W 1913 r. został wykładowcą w London School of Economics.

Podczas I wojny światowej służył w pułku South Lancashire. Walczył na półwyspie Gallipoli oraz w Mezopotamii. Został ranny podczas bitwy pod El Hanna. Po rekonwalescencji w Anglii został w 1918 r. wysłany do Francji, gdzie spędził ostatnie miesiące wojny, którą zakończył w stopniu majora. Po wojnie powrócił do pracy w London School of Economics, gdzie wykładał do 1923 r.

W 1919 r. został burmistrzem okręgu miejskiego Stepney. W 1922 r. został wybrany do Izby Gmin. Od razu został parlamentarnym prywatnym sekretarzem lidera Partii Pracy, Ramsaya MacDonalda. Kiedy Partia Pracy objęła na krótko rządy w 1924 r. został podsekretarzem stanu w ministerstwie wojny. W 1926 r. poparł strajk generalny. Do rządu Attlee powrócił w 1930 r., kiedy to został Kanclerzem Księstwa Lancaster w drugim gabinecie MacDonalda. W 1931 r. został poczmistrzem generalnym. Kiedy MacDonald zawarł koalicję z Partią Konserwatywną i Partią Liberalną, Attlee znalazł się wśród tych deputowanych, którzy sprzeciwili się tej koalicji, opuścili rząd i przeszli do opozycji. Ponieważ w wyborach 1931 r. większość partyjnych liderów poniosła porażki w swoich okręgach, na czele opozycyjnej Partii Pracy stanęli nowi ludzie. Liderem został George Lansbury, a Attlee objął stanowisko wiceprzewodniczącego. Podobnie jak większość ówczesnych laburzystów Attlee sprzeciwiał się dozbrojeniu armii, jednak po dojściu Hitlera do władzy w 1933 r., stał się krytykiem rządowej polityki appeasementu. W 1935 r. ze stanowiska lidera partii zrezygnował pacyfista Lansbury. Parlamentarna Partia Pracy wybrała Attlee'ego jako tymczasowego lidera. Właściwe wybory odbyły się po wyborach parlamentarnych 1935 r. Attlee został nowym liderem Partii Pracy oraz liderem Opozycji.

Pozostał w opozycji po wybuchu II Wojny Światowej. Kiedy jednak premierem w 1940 r. został Winston Churchill, Attlee i Partia Pracy weszli w skład rządu wojennego. Attlee otrzymał stanowisko Lorda Tajnej Pieczęci. W gabinecie wojennym piastował również funkcje wicepremiera (w latach 1942-1945), ministra ds. dominiów (w latach 1942-1943) i Lorda Przewodniczącego Rady (w latach 1943-1945).

Po zakończeniu wojny, Partia Pracy wystąpiła z rządu wojennego. W kampanii wyborczej konserwatyści skupili się na ukazywaniu zagrożenia dla pokoju ze strony ZSRR, co sprawiło, że wyborcy uznali, że konserwatyści nie interesują się problemami wewnętrznymi kraju. Partia Pracy poszła do wyborów pod hasłami odbudowy gospodarki poprzez nacjonalizację przemysłu o największym znaczeniu dla państwa oraz rozbudowę systemu ubezpieczeń społecznych. Wybory w lipcu 1945 r. zakończyły się zwycięstwem laburzystów. 27. lipca Attlee zastąpił Churchilla na stanowisku premiera.



Attlee i król Jerzy VI po wyborczym zwycięstwie laburzystów w 1945 r.

W polityce zagranicznej gabinet skoncentrował się na czterech sprawach – powojennym urządzeniu Europy, zimnej wojnie, tworzeniem ONZ oraz dekolonizacją. Attlee tuż po objęciu urzędu premiera zastąpił Churchilla na konferencji Wielkiej Trójki w Poczdamie.



Nowa Wielka Trójka

Attlee, Truman, Stalin

W 1946 r. rząd brytyjski zawarł traktat handlowy ze Związkiem Radzieckim. Podporządkowanie przez ZSRR Europy Wschodniej sprawiło, że Attlee i jego minister spraw zagranicznych Ernest Bevin rozpoczęli działania na rzecz sojuszu państw zachodnich, który powstał ostatecznie w 1949 r.

Po wygraniu wyborów Partia Pracy zaczęła wcielać swoje hasła w życie. W 1946 r. uchwalono National Health Service Act, który wszedł w życie w 1948 r. i który tworzył publiczną służbę zdrowia. Rozpoczęła się również nacjonalizacja przemysłu węglowego, stalowego, transportu, gazownictwa.

Za czasów Attlee'ego rozpoczął się proces rozpadu Imperium Brytyjskiego. W 1947 r. niepodległość odzyskała perła Korony Brytyjskiej – Indie, które zostały podzielone na część hinduską i muzułmańską (Pakistan). Przyznano również niepodległość Cejlonowi i Birmie. Wiele z nowo utworzonych państw utrzymało silne więzi z dawną metropolią, zostając członkami Wspólnoty Narodów. Wielka Brytania wycofała się również z mandatu palestyńskiego, gdzie rychło wybuchł konflikt izraelsko-arabski. Uniezależnienie się Egiptu zapoczątkowało wieloletni spór na temat statusu kanału sueskiego.

Wybory parlamentarne 1950 r. (Attlee startował) ponownie wygrała Partia Pracy, jednak jej przewaga nad Partią Konserwatywną zmniejszyła się. Przyczyną tego były niepowodzenia gospodarcze oraz w polityce socjalnej, a także odejście z rządu części liderów. W 1950 r., Wielka Brytania zaangażowała się w wojnę koreańską. W 1951 r. Kanclerz Skarbu Hugh Gaitskell zaproponował budżet oszczędności na pokrycie wydatków wojennych.

Attlee pozostał liderem Opozycji do grudnia 1955 r. Zmarł w 1967 r. na zapalenie płuc.



Józef Stalin (18. grudnia >6. grudnia starego stylu< 1878 r. – 5. marca 1953 r.) – polityk pochodzenia gruzińskiego, formalnie pełniący obieralne, kadencyjne funkcje sekretarza generalnego KPZR i jej poprzedniczek oraz premiera ZSRR, a faktycznie dożywotni dyktator Związku Radzieckiego, posiadający nieograniczoną władzę. Jako metodę rządzenia stosował masowy, państwowy wewnętrzny i zewnętrzny terror, który pochłonął, według różnych ocen, od kilku do kilkudziesięciu milionów ofiar śmiertelnych. Podpisując sojusz z III Rzeszą, umożliwił Niemcom rozpoczęcie agresji zbrojnej na Polskę, przyczyniając się do wybuchu II Wojny Światowej.

ZSRR był traktowany w latach 30. jako sojusznik państw demokratycznych ze względu na wrogi stosunek nazizmu do komunizmu. Tymczasem Stalin doszedł do porozumienia z III Rzeszą o podziale Europy Wschodniej (pakt Ribbentrop-Mołotow). W jego wyniku Stalin rozciągnął swoją władzę na wschodnie tereny ówczesnej Polski, a także Łotwę, Litwę, Estonię, Rumunię (Besarabia, Bukowina), które zostały poddane kolektywizacji i masowemu terrorowi. Niepodległość obroniła natomiast Finlandia. Stalin ściśle przestrzegał zobowiązań sojuszu z Niemcami. W maju 1941 r. Stalin został przewodniczącym Rady Komisarzy Ludowych ZSRR.

W czasie II Wojny Światowej prowadził aktywną politykę zmierzającą do poszerzenia komunistycznej strefy wpływów. Działania te rozpoczęte zostały poprzez zawarcie sojuszu wojskowego z Niemcami w Rapallo oraz paktu Ribbentrop-Mołotow, na mocy którego 7. września 1939 r., ZSRR bez wypowiedzenia wojny, zaatakował wschodnie terytoria Rzeczypospolitej, co spowodowało w dalszej konsekwencji represje wobec ludności polskiej oraz w mniejszym stopniu w stosunku do innych narodowości. Działania militarne obejmowały atak na Polskę we wrześniu 1939 r. i podział jej terytorium w ścisłym porozumieniu z Nazistowskimi Niemcami, wojnę z Finlandią w czasie listopad 1939 – marzec 1940 r. oraz włączenie części terytorium Finlandii do ZSRR, zajęcie państw nadbałtyckich Litwy, Łotwy i Estonii, oraz aneksję przez ZSRR Besarabii w 1940 r. Wynikiem tych działań było m.in. uwięzienie kilkunastu tysięcy polskich oficerów, zamordowanych w ramach zbrodni katyńskiej na podstawie decyzji Stalina i jego współpracowników. Polityka Stalina pochłonęła również ponad milion ofiar na wschodnich terenach Polski okupowanych przez ZSRR w wyniku zaprowadzonego tam terroru, rozstrzeliwań, zesłań do obozów pracy oraz deportacji całych rodzin

W tym czasie był bliskim sojusznikiem nazistowskich Niemiec, blisko współpracując z Hitlerem. Jednak – ambicje terytorialne Stalina spowodowały decyzję Hitlera o ataku na Związek Radziecki. Wojna z Niemcami początkowo przyniosła druzgocące klęski, które zagroziły istnieniu ZSRR i rządowi Stalina, który będąc pewnym iż Niemcy nie zaatakują ZSRR przeżył psychiczne załamanie. W lutym 1942 r. SS-Obergruppenführer Karl Wolff przez siedem dni spotykał się w Mceńsku z wysłannikiem Stalina, zastępcą Berii, Wsiewołodem Mierkułowem. Strony nie doszły jednak do porozumienia. Pod presją sytuacji wojennej dokonano przesunięcia akcentów w polityce wewnętrznej, ideologii i propagandzie, przejściowo zastąpiono komunizm hasłami narodowymi, częściowo odbudowano zniszczoną Cerkiew i rozwiązano Związek Wojujących Bezbożników, porzucono hasła internacjonalizmu na rzecz wielkości Rosji. Popełniane przez Stalina błędy militarne, kompensowane były determinacją społeczeństwa, umiejętnościami dowódców sowieckich, a także dużej pomocy amerykańskiej w sprzęcie wojskowym, odbywającej się w ramach Lend Lease Act. Stalin jednak nie zaniedbał terroru: wprowadzono karę śmierci za oddanie się do niewoli, oddziały zaporowe strzelały do żołnierzy wycofujących się z pola walki, deportowano też całe narody (Czeczenów, Kałmuków, Tatarów Krymskich, Niemców nadwołżańskich). Napaść wojsk niemieckich na ZSRR spowodowała sojusz z Wielką Brytanią i USA. Spotkał się kilkakrotnie z premierem Wielkiej Brytanii, Churchilllem oraz prezydentami USA Rooseveltem i Trumanem, deklarując przywiązanie do demokracji i wolę współdziałania po wojnie w zamian za realne ustępstwa partnerów.

Po wojnie zerwał umowy, narzucając dominację ekonomiczną, ideologiczną, i polityczną ZSRR krajom Europy Wschodniej, okupowanym przez Armię Czerwoną. Działania te dotyczyły w głównej mierze Polski, Czechosłowacji, Węgier, Rumunii i Bułgarii, w konsekwencji przyspieszając ich sowietyzację.



Stalin w Poczdamie r. 1945

Powojenny czas panowania poświęcił odbudowie poważnie zniszczonej przez wojnę gospodarki w celu przygotowania się do nowej – jak wierzył – nieuniknionej wojny z państwami zachodnimi. Dzięki szpiegostwu i rozwojowi nauki w ZSRR, uzbroił swoje państwo w broń atomową, zainspirował wybuch wojny koreańskiej. W kraju kontynuował terror i wykorzystanie siły niewolniczej więźniów politycznych do monstrualnych projektów gospodarczych.

KONFERENCJA

Zamiennie stosowana jest też nazwa konferencja berlińska, choć określenie to nie jest jednoznaczne. Była to ostatnia z trzech konferencji Wielkiej Trójki. Celem konferencji było ustalenie: trybu likwidacji skutków II Wojny Światowej, losów Niemiec, opracowanie traktatów pokojowych i zasad organizacji powojennego świata.

Główne postanowienia zawarto w deklaracji poczdamskiej:

- odpowiedzialnością za II Wojnę Światową obarczone zostały Niemcy,
- denazyfikacja, demokratyzacja, decentralizacja oraz dekartelizacja Niemiec,
- odszkodowania dla państw poszkodowanych, wypłacane przez Niemcy,
- wschodnia granica Niemiec nie została ustalona, dziś obowiązują: „Umowa o końcowej regulacji w sprawie Niemiec” (traktat z 12. września 1990 r. oraz traktat polsko-niemiecki z 14. listopada 1990 r. o potwierdzeniu istniejącej granicy),
- 15% reparacji wojennych przyznanych ZSRR miała otrzymać Polska,
- dokonanie przesiedleń ludności niemieckiej z terenów Czechosłowacji, Polski i z Węgier.

Konferencja poczdamska ustaliła ukaranie zbrodniarzy hitlerowskich (proces norymberski), przyjęła radziecki program w kwestiach wschodniej granicy Niemiec. W czasie konferencji prezydent Stanów Zjednoczonych Truman i brytyjski minister spraw zagranicznych Ernest Bevin domagali się od Stalina wycofania wojsk radzieckich z Polski.

Sprawa polska

W lipcu 1945 r., Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej wystosował memorandum w kwestii zachodniej granicy Polski, będący punktem odniesienia wobec polskiego stanowiska podczas konferencji poczdamskiej. Wymieniono w nim argumenty przemawiające za zmianami terytorialnymi: - odszkodowanie – zadośćuczynienie moralne za traktowanie całego narodu jako społeczeństwa parobków oraz odszkodowanie materialne za grabieże i niszczenie majątku narodowego. Polska, będąca sojusznikiem państw zwycięskich, ma prawo żądać w imię sprawiedliwości ogólno ludzkiej za swą postawę, za poniesione straty i ofiary, aby otrzymać odszkodowanie w naturze, w warsztatach pracy, tzn. w ziemi, fabrykach, kopalniach, dobrach kulturalnych, a przede wszystkim w terytorium odpowiadającym potrzebom narodu.

- potrzeby demograficzne Polski. Naród polski nie może rozwijać się normalnie, jeśli równocześnie zostanie zmuszony do emigracji, dlatego biorąc pod uwagę: 1) duży przyrost naturalny, 2) postulat zaniechania emigracji oraz 3) konieczność przyjęcia reemigrantów, Polska musi posiadać obszar odpowiadający potrzebom jej ludności [...] Jedynie przesunięcie granicy nad Odrę i Nysę daje możliwości dla zaspokojenia najważniejszych potrzeb demograficznych narodu. Pod względem rolniczym Polska była krajem najbardziej przeludnionym w Europie. Na skutek zmian terytorialnych przeludnienie to może być złagodzone w wypadku włączenia terytorium po Odrę i Nysę,
- polskość ziem zachodnich: Poza granicami Polski z lat 1918 po 1939 pozostały znaczne obszary zamieszkałe przez większość ludności polskiej,
- prawa historyczne Polski: Dzieje historyczne od X wieku wykazują, iż Polska mocno stała nad Odrą [...], a w pewnych okresach znacznie ją przekraczała. Dopiero od XIII wieku poczęła tracić swe zachodnie rubieże pod naciskiem germańskim,
- położenie geograficzne i związki geopolityczne ziem zachodnich z Polską. Położenie geograficzne stanowi podstawę polityki danego państwa. Do prawa tego musi się dostosować również i Polska. Polska leży na wschodnich rubieżach Europy zachodniej. Leży na pomostach międzymorskich: adriatycko-bałtyckim i bałtycko-czarnomorskim, przez które od dawien dawna biegły szlaki handlowe, które zachowały swe znaczenie gospodarczo-polityczne po dziś dzień. Przez obszar Polski biegną również dwa szlaki transkontynentalne: niżowy i podgórski, wiążą one ze sobą stolice i ośrodki przemysłowe szeregu państw europejskich. Położenie geograficzne predysponuje całą Polskę do podjęcia roli pośredniczki w Europie między Zachodem a Wschodem oraz Południem a Północą [...] Polska dąży do swych naturalnych granic, które stanowią: na południu Sudety i Karpaty, na północy wybrzeże Bałtyku, a na zachodzie Odra i Nysa. Obszar w ten sposób wyznaczony tworzy zwartą jednostkę geograficzną, związaną dorzeciami Wisły i Odry, skierowaną naturalnymi drogami ku Bałtykowi,
- związki gospodarcze ziem zachodnich z Polską. Obszar wschodnich Niemiec, zamieszkały w większości przez Polaków, od II poł. XIX wieku nie mógł wyżywić i utrzymać swej ludności na miejscu. Prawie cały przyrost naturalny zmuszony był do emigracji do Niemiec zachodnich lub za granicę. Potencjał ekonomiczny ludności polskiej stale zmniejszał się pod wpływem tendencyjnej polityki pruskiej. Prusy Wschodnie i Śląsk sztucznie oderwane od Polski, od swego naturalnego zaplecza, nie wykazywały normalnego rozwoju. Śląsk, Odra, Szczecin, odcięte od 1918 r. od Poznańskiego i Pomorza, nie mogły również rozwijać się. Szczególnie dotkliwe było to dla Śląska, pozbawionego wschodnich rynków polskich. Na skutek tego prawie cały obszar wschodnich Niemiec był terenem emigracyjnym [...] Związanie tych ziem z Polską pozwoli z jednej strony na zatrudnienie w przemyśle nadwyżki ludności wiejskiej, z drugiej zaś zapewni przemysłowi dogodny i obszerny rynek zbytu. W ramach Rzeszy ziemie te były deficytowym pograniczem i nie miały możliwości.

Na Konferencji Poczdamskiej, stronę Polską reprezentowali Bolesław Bierut, Edward Osóbka-Morawski, Stanisław Grabski, Stanisław Mikołajczyk, Wincenty Rzymowski oraz Michał Rola-Żymierski.

W przemówieniu wicepremiera Mikołajczyka, popierającym proponowane zmiany terytorialne, znalazł się także argument, iż stanowią gwarancję zapobieżenia podstawowych przyczyn imperializmu niemieckiego poprzez odebranie mu bazy przemysłowej, której Niemcy używali do rozbudowy swego potencjału zbrojeniowego. Tym samym jak premier Mikołajczyk oświadczył, zmiany te nie tylko pozwolą na odbudowę zniszczeń Polski, ale przyczynią się trwale ku zachowaniu pokoju światowego i przysłużą bezpieczeństwu wszystkich narodów.

W Poczdamie wytyczono zachodnią granicę Polski na Odrze i Nysie Łużyckiej. Oddano w zarząd Polsce część terytorium III Rzeszy zwaną Ziemiami Odzyskanymi (Szczecin, ziemie na wschód od Odry i Nysy Łużyckiej, obszar Wolnego Miasta Gdańska, południowa część Prus Wschodnich). Podczas konferencji podjęto decyzję w sprawie wysiedlenia Niemców z obszaru Polski, Czechosłowacji i Węgier.

Koalicja uzgodniła ponadto kwestię reparacji i odszkodowań wojennych, które miały zostać wyegzekwowane od Niemiec. Na wniosek Stalina, Polskę wyłączono z bezpośredniego udziału w spłatach. W późniejszym czasie Moskwa miała przyznać Polsce 15 % swojej części odszkodowań. Podjęte decyzje dotyczyły współdziałania państw po wojnie, przygotowania traktatów pokojowych, polityki aliantów w stosunkach z Niemcami oraz problemów państw Europy Środkowowschodniej.

Ustalenia – Rozdział IX – Polska

Konferencja rozpatrzyła zagadnienia odnoszące się do Polskiego Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej i granic zachodnich Polski. Co się tyczy Polskiego Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej określa się stanowisko konferencji w następujący sposób:

a) Zadość czyniąc decyzjom ustawionym przez przedstawicieli Polski i zagranicy, w wyniku których na mocy decyzji konferencji krymskiej nastąpiło utworzenie Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej, który został niniejszym uznany przez szefów trzech rządów. Tym samym poprzez nawiązanie stosunków dyplomatycznych pomiędzy Rządem Tymczasowym a Rządem Brytyjskim i Rządem Stanów Zjednoczonych następuje anulowanie stosunków dyplomatycznych z poprzednim polskim rządem w Londynie, który przestał istnieć. Rządy Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii podjęły działania zmierzające do zabezpieczenia interesów Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej jako uznanego rządu państwa polskiego dotyczących mienia znajdującego się w granicach państwa polskiego, na jego terenie i podlegającego jego kontroli, niezależnie od jego rodzaju. Rządy Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii podjęły środki zmierzające do udaremnienia zawłaszczenia mienia przez osoby trzecie. Polski Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej otrzymuje wszelkie możliwości zastosowania ogólnych środków prawnych w celu przywrócenia prawa własności państwa polskiego, które zostało mu odebrane z pogwałceniem reguł prawnych. Szefowie trzech rządów wyrażają z troską pomoc w kwestii ułatwienia Tymczasowemu Rządowi Jedności Narodowej możliwie szybkiego powrotu z zagranicy wszystkich Polaków, którzy oczekują powrotu do Polski, włączając w to członków sił zbrojnych i marynarki handlowej. Oczekuje się, że po powrocie do ojczyzny zostaną im zagwarantowane te same prawa osobiste i własności jak w przypadku innych obywateli Polski. Szefowie trzech rządów przyjmują do wiadomości, że Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej zgodnie z decyzjami konferencji krymskiej przeprowadzi wolne i nieskrępowane wybory, tak szybko jak to tylko będzie możliwe na podstawie ogólnego prawa wyborczego i poprzez zagwarantowanie tajnego głosowania, przy czym wszystkie demokratyczne i antynazistowskie partie mają prawo do udziału w wyborach i wystawienia swojego kandydata, a przedstawiciele sojuszniczej prasy mają pełną swobodę informowania o rozwoju wydarzeń podczas wyborów w Polsce.

b) Co się tyczy ustalenia zachodniej granicy Polski zawarto następujące porozumienie: W nawiązaniu do ustanowionego podczas konferencji krymskiej porozumienia szefowie trzech rządów rozpatrzyli memorandum Polskiego Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej odnośnie terytoriów na północy i zachodzie, które Polska powinna otrzymać. Przewodniczący Rady Narodowej i członkowie Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej zostali przyjęci podczas konferencji i przedstawili swoje stanowisko w pełnym zakresie. Szefowie trzech rządów potwierdzili swój pogląd, że ostateczne ustalenie zachodniej granicy Polski powinno być odłożone do konferencji pokojowej. Szefowie trzech rządów są zgodni co do tego, że zanim nastąpi ostateczne określenie zachodniej granicy Polski, były niemieckie terytoria na wschód od linii biegnącej od Morza Bałtyckiego bezpośrednio na zachód od Świnoujścia i stąd wzdłuż rzeki Odry do miejsca, gdzie wpada zachodnia Nysa, i wzdłuż zachodniej Nysy do granicy czechosłowackiej, łącznie z tą częścią Prus Wschodnich, która, zgodnie z porozumieniem osiągniętym na niniejszej konferencji, nie została oddana pod administrację Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i włączając obszar byłego Wolnego Miasta Gdańska, powinny znajdować się pod zarządem państwa polskiego i nie powinny być uważane za część radzieckiej strefy okupacyjnej Niemiec.

Konferencja w Poczdamie – postanowienia

Było to ostatnie spotkanie przywódców krajów alianckich z czasu II Wojny Światowej. Odkonferencja odbyła się niedługo po zakończeniu działań militarnych w Europie. W czasie długich rozmów podjęto wiele decyzji określających nowy porządek polityczny świata, obowiązujący przez kolejne lata. Państwa zachodnie oddały pod kontrolę Polski wschodnie i północne ziemie niemieckie, ZSSR przyznano rejon Królewca. Zdecydowano o przymusowym wysiedleniu ludności niemieckiej z Polski, Czechosłowacji i Węgier, a Niemcy podzielono na strefy okupacyjne. Na terenie Korei ustalono linię demarkacyjną. Zdecydowano o ewakuacji wojsk radzieckich i brytyjskich z Iranu.

Reparacje powojenne. Istotne znaczenia miały ustalenia dotyczące wypłaty rekompensat państwom zwycięskim. Stalin zrezygnował z konkretnych kwot na rzecz procentowego określenia należności wypłacanych ZSRR. Odstąpił również od pobierania reparacji z bieżącej produkcji niemieckiej. Należności dla Polski miały być natomiast pokryte z puli radzieckiej. Roszczenia innych państw zachodnich zamierzano zaspokoić z demontażu urządzeń produkcyjnych znajdujących się w brytyjskich, amerykańskich i francuskich strefach okupacyjnych Niemiec oraz Austrii. Z tej samej puli zamierzano wypłacić rekompensaty innym państwom.

Traktaty pokojowe. Przez ponad rok powołana przez aliantów Rada Ministrów Spraw Zagranicznych prowadziła pracę nad traktatami pokojowymi z sojusznikami III Rzeszy – Bułgarią, Włochami, Rumunią, Węgrami i Finlandią. Dokumenty podpisano 10. lutego 1945 r. Wprowadzono także zmiany terytorialne, ograniczono liczbę armii w każdym z tych państw oraz określono wysokość reparacji. Zmiany terytorialne: Bułgarii przyznano Dobrudżę Południową, Włochy utraciły wszystkie kolonie, wyspy na Morzu Adriatyckim przekazano Jugosławii, obszar wokół Triestu przekształcono w Wolne Terytorium Triestu, Rumunia utraciła Besarabię i Bukowinę na rzecz ZSRR. Węgry powróciły do granic sprzed 1937 r.

Ekspansja komunizmu w Europie. W latach 1944-1948 Stalin wprowadził reżimy komunistyczne w Polsce, we wschodnich Niemczech, na Węgrzech, w Rumunii, Bułgarii, Albanii i Jugosławii. Komuniści wchodzili w rządy koalicyjne, zachowując kontrolę nad resortami siłowymi, nadzorującymi policję i wojsko. W ten sposób podporządkowali sobie całe aparaty państwowe. Stalin zadbał, aby nowe reżimy komunistyczne ściśle ze sobą współpracowały. W latach 1945-1949 państwa Europy Środkowo-Wschodniej podpisały między sobą szereg układów, których celem było zacieśnienie wzajemnej współpracy i konsolidacja wewnętrzna bloku.

REAKCJA ZACHODU

Zmiany w sposobie działania państw zachodnich po II Wojnie Światowej wyrażała doktryna Trumana, sformułowana przez prezydenta USA 12. marca 1947 r. Oświadczył, że rządy komunistyczne zagrażają pokojowi światowemu, dlatego wystąpił o pomoc dla Grecji i Turcji, co pozwoliło tym krajom oprzeć się rosnącym wpływom ZSRR. Trzy miesiące później, amerykański sekretarz stanu George Marshall zaprezentował plan pomocy gospodarczej dla zrujnowanej Europy. Formalnie uzyskał on nazwę Europejskiego Planu Odbudowy. W realizacji tego planu wzięło udział 16 państw zachodnioeuropejskich. Amerykańska pomoc przyniosła efekty, wpływy moskiewskie zmalały, europejska gospodarka uległa odbudowie, a poszczególne kraje nawiązały współpracę. Doprowadziło to do powołania Organizacji Europejskiej Współpracy Gospodarczej. Współpraca międzynarodowa związana z wprowadzeniem planu Marshalla wpłynęła korzystnie nie tylko na poprawę kondycji gospodarki europejskiej, lecz także na rozwój koncepcji dotyczących jednoczenia się państw w Europie.

P.S.

12.07.1945 r.

Wojska NKWD wkroczyły w rejon puszczy Augustowskiej i aresztowały około 2000. osób. Los 600. jest wciąż nieznanym, podejrzewa się, mogły zostać zamordowane na terenie Fortów Grodzieńskich, we wsi Naumowicze na Grodzieńszczyźnie, w rejonie jeziora Gołdap, lub w Puszczy Rominckiej. Była to część rozpoczętej 10. lipca obławy na członków polskiego podziemia, w której udział brali żołnierze radzieccy. Rosjanie otaczali wsie aresztując podejrzanych o pomoc polskim partyzantom. Około 7000. ludzi trafiło do obozów filtracyjnych na przesłuchania. Rosyjski historyk Pietow wiąże obławę augustowską z przejazdem pociągu Stalina udającego się na konferencję w Poczdamie, co nasiliło działania Rosjan przeciwko podziemi polskiemu.

„Nasz Dziennik”: satelita nad grobem

Czy lasy w Kaletach i Gieci kryją mogiły ofiar obławy augustowskiej? – docieka „Nasz Dziennik”. To może być przełom w śledztwie dotyczącym „małego Katynia”.



Polacy aresztowani przez sowiecki kontrwywiad wojskowy Smiersz zostali rozstrzelani i pochowani w lesie tuż za obecną polsko-białoruską granicą w pobliżu wsi Kalety – tak wynika zarówno z najnowszych zeznań świadków, jak i analizy zdjęć lotniczych oraz satelitarnych terenu. W części białoruskiej badanego obszaru są cztery obiekty o bardzo dużym prawdopodobieństwie znalezienia jam grobowych. Dwa są w rejonie Kalet i dwa w rejonie dawnej leśniczówki Gieć. Jest też 14 obiektów o dużym prawdopodobieństwie występowania jam grobowych i 21 o średnim – mówi dr Dariusz Dukaczewski z Instytutu Geodezji i Kartografii, który analizował zdjęcia przygranicznych lasów.

Z danych zgromadzonych przez badaczy wynika, że właśnie w ten sposób Smiersz chował ofiary – w małych jamach, zupełnie niepodobnych do masowych grobów tworzonych przez cywilne NKWD.

Historycy nie mogą oficjalnie dokonywać żadnych czynności na terenie Białorusi, jednak wyjeżdżali w te regiony pod przykrywką wizyt turystycznych i uzyskali w ten sposób nowe informacje od świadków zbrodni. Mieszkańcy okolicznych wsi pamiętają wydarzenia z 1945 r. Według ich relacji, więźniów wywożono w stronę Kalet, a stamtąd dalej w stronę Gib, co wskazuje na to, że miejsce rozstrzeliwań znajduje się gdzieś w środku, tam, gdzie dr Dukaczewski zlokalizował naruszenia gruntu.

Kalety leżą 3 km od granicy. Natomiast leśniczówka Gieć stała w miejscu, przez które obecnie przechodzi granica. Żeby zbadać te miejsca, potrzebna jest współpraca strony białoruskiej, do czego ta się nie kwapi.